

## **ДОСЛІДЖЕННЯ МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ**

**Стахова Ольга Олександрівна**

кандидат психологічних наук, доцент

Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

**Никитчук Олеся В`ячеславівна**

здобувачка вищої освіти, магістр

соціально-психологічного факультету

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, Україна

Однією з актуальних проблем у сфері спеціальної психології та корекційної педагогіки є проблема розкриття особливостей прояву та рівнів розвитку мислення у дітей, зокрема дошкільного віку, з порушеннями мовлення. Такі дослідження сприяють глибшому розумінню механізмів пізнавальної діяльності дітей зазначеної категорії й розробці ефективних засобів її корекційно-розвивальної підтримки.

Мислення дошкільнят із логопатологією розвивається відповідно до загальних закономірностей, властивих дітям із нормотиповим психофізичним розвитком, однак характеризується певною специфікою. Це зумовлено недостатньою сформованістю окремих структурних компонентів когнітивної та особистісної сфер, що проявляється у зниженні пізнавальної активності, інертності психічних процесів, недостатній саморегуляції та цілеспрямованості діяльності. Унаслідок цього мисленнєва діяльність дітей із розладами мовлення має своєрідні особливості [1], [2], [3], [4].

Відтак, із метою визначення специфіки розвитку мислення у дошкільників із вадами мовлення упродовж лютого 2025 р. нами було проведено емпіричне дослідження на базі Новогуївинського закладу дошкільної освіти «Дзвіночок» Новогуївинської селищної ради Житомирського району Житомирської області.

Для отримання первинних даних щодо розвитку інтелектуальної складової психіки дітей дошкільного віку з ПМ ми звернулися до комплексу методів наукового дослідження, як-от спостереження, бесіди та психологічного експерименту.

Зміст констатувального етапу останнього визначався залученням психодіагностичного інструментарію, представленого трьома його методиками, а саме: «Назви зайве слово», «Який предмет зайвий?», «Послідовність подій».

Застосовані методики є класичними у психодіагностичній практиці й відрізняються високою валідністю, надійністю та широко використовуються для дослідження когнітивного розвитку дітей дошкільного віку, зокрема під час нашого емпіричного дослідження.

Послідовне звернення до вищезазначеного методичного інструментарію дозволило нам виокремити три групи дошкільнят із високим, середнім і низьким рівнями розвитку мисленнєвої діяльності.

Таблиця 1. Рівні розвитку мислення у дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення

| Рівень   | Абсолютна кількість | Відносна кількість |
|----------|---------------------|--------------------|
| Високий  | 0                   | 0                  |
| Середній | 2                   | 33                 |
| Низький  | 4                   | 67                 |

Аналіз результатів, відображених у Таблиці 1, виявив домінування у вихованців ЗДО з патологією мовлення низького рівня розвитку мислення, який притаманний 67% досліджуваних.

У дітей даної групи наочно-дійове та наочно-образне мислення переважають над словесно-логічним, що свідчить про залежність розумових процесів від конкретних дій із предметами та обмежену здатність до абстрактного оперування поняттями. Крім цього, спостерігається обмеженість у процесах аналізу й синтезу, узагальнення та класифікації, труднощі у встановленні причинно-наслідкових зв'язків і плануванні послідовності дій. Разом із тим, дошкільники з низьким рівнем мислення відрізняються сповільненим виконанням розумових операцій, низькою самостійністю у виборі способів розв'язання завдань, зниженою продуктивністю мислення та наявною потребою у постійній підтримці дорослого для успішного виконання ними когнітивних завдань.

Середній рівень розвитку мислення виражений у 33% досліджуваних дітей, які мають помірні прояви зазначеного утворення.

Щодо високого рівня розумової діяльності, то в групі дошкільнят із порушеннями мовленнєвого розвитку даний щабель відсутній.

Кількісна та якісна інтерпретація отриманих результатів свідчить про недостатню сформованість цього пізнавального процесу у дошкільників із порушеннями мовлення, що вимагає розробки й реалізації спеціалізованої системи психолого-педагогічного впливу для стимулювання функціонування зазначеної когнітивної складової дітей із ПМР.

У зв'язку з цим, для підвищення показників мисленнєвої діяльності дошкільників із розладами мовлення нами була розроблена та апробована психолого-педагогічна корекційна програма «Квітковий дивосвіт», орієнтована на розвиток пізнавальної активності респондентів, словесно-логічного мислення дітей, систематичне стимулювання їх розумових операцій (аналізу, синтезу,

порівняння, класифікації, узагальнення, здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки).

Опис змістовних і процесуальних аспектів окресленої розвивальної програми, а також результатів її апробації на практиці є предметом нашої подальшої наукової роботи, здобутки якої будуть висвітлені у наших наступних публікаціях.

#### **Список використаних джерел**

1. Л.Є. Андрусишина. Особливості діагностики та корекції мисленнєвої діяльності дошкільників із загальним недорозвитком мовлення: навч.-метод. посіб. Київ, 2014.
2. Брушневська І. Закономірності розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 1. С. 70-75.
3. Колбіна Д.М. Розвиток творчого мислення у дітей дошкільного віку з загальним недорозвиненням мовлення. URL: <http://nauka.zinet.info/23/lazurenko.php> (дата звернення: 15.10.2024).
4. Соловйова А.А., Ласточкіна О.В. Діагностика мисленнєвих операцій старших дошкільників із загальним недорозвитком мовлення. Актуальні проблеми корекційної педагогіки, психології та реабілітації: матеріали І Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Суми, 15 травня 2018 р.) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. Суми: ФОП Цьома С.П., 2018. С. 124-127.